

Asia: VN/13739/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Väestöliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi kansainvälisestä suojelusta. Lausunrossamme arvioidaan esityksen vaikutuksia erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien, tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden näkökulmista.

Esitys on kokonaisuutena tervetullut ja tarpeellinen. Se selkeyttää kansainvälisen suojelun oikeudellista sääntelyä ja tuo sitä paremmin vastaamaan kansainvälisiä velvoitteita sekä perustuslain vaatimuksia. Myönteistä on, että ihmisoikeuslähtöisyys on huomioitu esityksen rakenteessa ja tavoitteissa.

Positiiviset huomiot

Lakiesitys sisältää useita kannatettavia ja positiivisia näkökulmia. Esityksessä ihmisoikeuksien vahvistaminen on keskeisessä asemassa: siinä tunnistetaan selkeästi suojelun tarve tilanteissa, joissa yksilö on vaarassa joutua kidutuksen, epäinhimillisen kohtelun tai hengen vaaraan. Kansainvälisen suojelun kriteereitä on täsmennetty, mikä voi vähentää tulkinnanvaraisuutta ja parantaa oikeusturvaa. Myös perheenyhdistämisen merkitys on huomioitu, erityisesti alaikäisten osalta, mistä Väestöliitto kiittää erityisesti. Sukupuolten tasa-arvo sekä haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeudet on otettu huomioon periaatetasolla, mikä osoittaa sitoutumista yhdenvertaisuuteen. Lisäksi valvonta- ja raportointimekanismien kehittämistä on ehdotettu, mikä lisää läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta lainsäädännön toimeenpanossa.

Kehittämiskohteet ja huolenaiheet

Esityksessä on myös useita kohtia, joita tulisi edelleen kehittää, jotta laki toteuttaisi tavoitteensa mahdollisimman yhdenvertaisesti ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Tulkkipalveluiden saatavuudessa on merkittäviä puutteita, eikä kaikille kieliryhmille ole tarjolla riittävästi päteviä tulkkeja. Lisäksi viranomaisten kulttuurinen osaaminen ja sensitiivinen kohtaaminen tulisi huomioida entistä vahvemmin lainsäädännön toimeenpanossa. Naisten ja lasten erityistarpeita ei esityksessä konkretisoida riittävästi, erityisesti mitä tulee heidän suojaamiseensa väkivaltaa ja hyväksikäyttöä vastaan. Oikeusturvan osalta huolestuttavaa on nopeutettujen menettelyjen ja rajallisten valitusmahdollisuuksien käyttö, mikä voi vaarantaa oikeudenmukaisen kohtelun, jokaisessa tapauksessa tulisi taata mahdollisuus riippumattomaan oikeudelliseen arvioon. Lisäksi esityksen seuranta- ja valvontamekanismit jäävät liian yleiselle tasolle, eikä valvonnan käytännön toteutuksesta tai resursoinnista ole riittävästi tietoa. Yhdenvertaisen kohtelun takaamiseksi eri taustoista tuleville hakijoille tarvitaan myös viranomaiskoulutusta, joka painottaa syrjinnän ehkäisyä ja moninaisuuden tunnistamista palveluissa ja päätöksenteossa.

Suosituks

Lakiesitystä tulisi täydentää konkreettisilla toimenpiteillä, jotka turvaavat tehokkaat ja riittävät tulkkaus- ja tukipalvelut kaikille hakijoille. Lisäksi lakiin olisi syytä sisällyttää erilliset säännökset, joilla tunnistetaan ja turvataan naisten ja lasten erityistarpeet sekä suojatoimet väkivaltaa ja hyväksikäyttöä vastaan. Oikeusturvan varmistamiseksi valitusmenettelyt tulisi yhtenäistää niin, ettei nopeutettujenkaan prosessien kautta heikennetä yksilön oikeutta riippumattomaan arviointiin. Seuranta- ja valvontajärjestelmän käytännön toteutusta tulisi täsmentää ja sen riittävä resursointi varmistaa, jotta lakia voidaan toimeenpanna vaikuttavasti ja läpinäkyvästi. Lisäksi viranomaisille tulisi järjestää säännöllistä koulutusta syrjinnän ehkäisemiseksi ja kulttuurisesti sensitiivisestä kohtaamisesta, jotta palvelut olisivat yhdenvertaisia kaikille hakijoille.

Väestöliitto ehdottaa, että lakiesitystä vahvistettaisiin lisäämällä konkreettisia ja toimivia esimerkkejä toimista, esim. määritetään lakiin velvoite vuosittaisen koulutuksen järjestämisestä kotoutumisen parissa toimiville viranomaisille ja ammattilaisille. Väestöliitto toteuttaa ja on toteuttanut AMIF-rahoituksella (turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto) TASE-hankkeessa (tasa-arvoa ja seksuaalioikeutta kotoutujille ja ammattilaisille -hanke) koulutussisältöjä (tasa-arvo, seksuaalioikeudet, kunniaan liittyvä väkivalta), joita voisi hyödyntää. Tämä vahvistaisi erityisesti naisten ja lasten suojaamista.

Yhteenveto

Hallituksen esitys sisältää monia kannatettavia elementtejä, jotka tukevat kansainvälisen suojelun järjestelmän kehittämistä ihmisoikeusperustaisesti. Oikeusturvan, tasa-arvon ja erityisesti

haavoittuvien ryhmien aseman parantaminen edellyttää kuitenkin tarkennuksia ja täydentäviä toimia, jotta lain tavoitteet toteutuvat käytännössä.

Väestöliitto ry

Tiina Ristikari

Marina Wetzer-Karlsson

Kormano Laura
Väestöliitto ry